

Стилістичні особливості текстів німецьких медичних інструкцій

Останнім часом у лінгвістичній літературі все більше уваги приділяється проблемам вивчення наукового стилю мовлення як особливого функціонального стилю й розряду мовних засобів. Зважаючи на значний розвиток медичної галузі, зокрема фармацевтики, зростає потреба в аналізі та узагальненні сучасних тенденцій для виявлення та вивчення стилістичних особливостей сучасних наукових медичних текстів, а саме текстів медичних інструкцій. Цим і зумовлена **актуальність** даної статті.

Метою роботи є визначення й аналіз основних стилістичних особливостей текстів інструкцій до медичних препаратів німецькою мовою.

Окреслена мета роботи передбачає вирішення таких **завдань**:

- проаналізувати структуру німецьких медичних інструкцій;
- визначити основні прийоми стилістичного синтаксису, застосованих в інструкціях;
- розглянути випадки порушення рамкової конструкції речень;
- описати засоби, які визначають зорієнтованість німецькомовних фармацевтичних інструкцій на пацієнтів.

Основними рисами медичних інструкцій є точність, ясність та логічність викладу, які виявляються у відборі мовних засобів й оформленні тексту інструкцій.

Коло адресатів німецьких медичних інструкцій – пацієнти. Вигляд інструкцій уніфікований, а черговість окремих пунктів наведена відповідно до німецького законодавства [6], оскільки інструкції у широкому сенсі можна вважати одним з актів державного управління. Інструкції загалом і медичні інструкції зокрема являють собою своєрідне переплетіння офіційно-ділового та наукового стилів. Структура побудови текстів інструкцій повністю запозичена з офіційно-ділового стилю [4: 44-45].

Композиційно всі тексти медичних інструкцій поділяються на інформаційно-прагматичні сегменти, які концентрують різні види інформації [5: 148]. Ці сегменти репрезентують (на прикладі інструкції до медичного препарату Wobenzym P):

- 1) вступну частину інструкцій. Вона є клішованою та повторюється в усіх текстах з незначними відхиленнями або залишається незмінною. Варто зазначити, що таким чином інструкції до медичних препаратів у німецькому медичному дискурсі більшою мірою адаптовані для пацієнта, що вживає ліки;
- 2) торгову назву (*Wobenzym P*);
- 3) лікарську форму (*magensaftresistente Filmtabletten*);
- 4) міжнародну непатентовану назву (*Bromelain, Papain, Rutosid·3 H₂O*);
- 5) план інструкції з пунктами-розділами у вигляді запитань, на які пацієнт має знайти відповідь, прочитавши інструкцію;
- 6) склад (*Was Wobenzym P enthält*);
- 7) опис ліків (*Wie Wobenzym P aussieht und Inhalt der Packung*);
- 8) показання для застосування ліків (*Was ist Wobenzym P und wofür wird es angewendet?*);
- 9) особливості застосування/ застереження (*Was müssen Sie vor der Einnahme von Wobenzym P beachten?*):
 - протипоказання (*Wobenzym P darf nicht eingenommen werden*);
 - особлива обережність під час застосування (*Besondere Vorsicht bei der Einnahme von Wobenzym P ist erforderlich*);
 - літні люди (*Ältere Patienten*);
 - діти (*Kinder*);
 - вагітність та період лактації (*Schwangerschaft und Stillzeit*);
 - керування автомобілем (*Verkehrstüchtigkeit und das Bedienen von Maschinen*);
 - важливі вказівки щодо складу (*Wichtige Informationen über bestimmte sonstige Bestandteile von Wobenzym P*);
 - взаємодія з іншими препаратами (*Bei Einnahme von Wobenzym P mit anderen Arzneimitteln*);
 - посилення дії препарату (*Wirkungsverstärkung*);

- послаблення (*Wirkungsabschwächung*);
- особливості прийому разом з їжею та напоями (*Bei Einnahme von Wobenzym P zusammen mit Nahrungsmitteln und Getränken*);
- 10) спосіб застосування та дози (*Wie ist Wobenzym P einzunehmen?*);
- для дорослих (*Erwachsene*);
- для підлітків (*Jugendliche*);
- для дітей (*Kinder*);
- передозування, помилки у вживанні (*Wenn Sie eine größere Menge Wobenzym P eingenommen haben, als Sie sollten... Wenn Sie die Einnahme von Wobenzym P vergessen haben... Wenn Sie die Einnahme von Wobenzym P abbrechen*);
- 11) побічні дії (*Welche Nebenwirkungen sind möglich?*);
- 12) умови зберігання (*Wie ist Wobenzym P aufzubewahren?*);
- термін придатності;
- 13) компанію-виробника;
- 14) адресу представництва.

Більшість вищеназваних розділів інструкцій – питальні речення. Окрім питальних речень, часто вживаються спонукальні речення, оформлені як у ввічливій формі імперативу, так і в безособовій формі спонукань. Наприклад:

Wenden Sie sich bei Fragen bitte an Ihren Arzt oder Apotheker.

Arzneimittel für Kinder unzugänglich aufbewahren.

Для вираження значення необхідності широко використовуються модальні дієслова *müssen*, *dürfen*, а також інфінітивні конструкції з „haben“ і „sein“ та часткою „zu“.

Важливим стилістичним засобом, притаманним текстам медичних інструкцій, є пасив, а саме пасив дії та пасив з модальними дієсловами.

Серед прийомів стилістичного синтаксису, виявлених у німецькомовних інструкціях, варто назвати такі: перелічення, номіналізація, еліпсиси.

Перелічення утворені шляхом асиндетичного зв'язку - поєднання членів речення без сполучника між ними, і комбінації асиндетичного та синдетичного зв'язку – синтаксичного прийому, в якому перші два-три перераховані елементи зв'язуються безсполучниково, а перед останнім стоять сполучники „und“ або „oder“ [3: 308]:

In Folge einer Überdosierung oder versehentlichen oralen Aufnahme können folgende Wirkungen auftreten: Pupillenerweiterung (Mydriasis), Übelkeit, Blaufärbung der Lippen (Zyanose), Fieber...

Therapiemaßnahmen sind die Gabe medizinischer Kohle, Magenspülung oder Sauerstoffbeatmung.

Gegebenenfalls sind Bluthochdruck, Fieber und Krämpfe zu behandeln.

У якості прийому ускладнення та подовження синтаксичної структури речення в німецьких інструкціях використовується прийом номіналізації:

*Bei **Neuauftreten** von Haut- und Schleimhautveränderungen sollten Sie die **Anwendung** von Ambroxol beenden.*

*Zur **Erleichterung** der Nachtruhe kann die letzte Dosis vor dem **Schlafengehen** eingenommen werden.*

Форми еліпсису, які найчастіше можна зустріти в інструкціях до медичних препаратів, - це випущення ідентичної морфеми [2: 51] (*Gelenk- und Blutergüsse, schmerz- oder fiebersenkenden Arzneimitteln*) та опущення допоміжного дієслова або безособового займенника „es“ [1]:

Traditionell angewendet als mild wirkendes Arzneimittel bei diffusem Haarausfall und brüchigen Fingernägeln.

Eine Anwendung in der Stillzeit sollte unterbleiben, da nicht bekannt ist, ob der Wirkstoff in die Muttermilch übergeht.

Хоча дослідники-лінгвісти у своїх працях зазначають про низькі показники випадків порушення рамкової конструкції (так, наприклад, Туришева О. О. стверджує про один випадок порушення на 27 сторінок тексту) в наукових текстах, що зумовлено їх чітко визначеною структурною організацією, великою кількістю повнорамкових речень та загальною стилістичною характеристикою такого роду текстів [7: 10], тексти німецьких медичних інструкцій можуть свідчити про зворотнє:

*Ambroxol AbZ 75 mg **wird angewendet** zur schleimlösenden Behandlung bei akuten und chronischen Erkrankungen der Bronchen und der Lunge und Lunge mit zähem Schleim.*

*Ambroxol AbZ 75 mg **ist** aufgrund des hohen Wirkstoffgehaltes nicht **geeignet** für Kinder unter 12 Jahren.*

Diese Gebrauchsinformation wurde zuletzt überarbeitet im Oktober 2006.

З мовної точки зору, тексти інструкцій є нескладними для сприйняття завдяки численним експлікаціям та уточненням:

Dismenol N wird angewendet bei leichten bis mäßig starken Schmerzen wie Kopfschmerzen, Zahnschmerzen, Regelschmerzen.

Терміни часто замінюються пояснювальними фразами, причому сам оригінальний термін наводиться у дужках:

Verminderte Sauerstoffversorgung des Herzmuskels (koronare Herzkrankheit).

Кращій взаємодії автора з пацієнтом також сприяє використання особового займенника Sie:

Beachten Sie bitte, dass diese Angaben auch für vor kurzem angewandte Arzneimittel gelten können!

Висновки. Таким чином, стилістика німецьких медичних інструкцій визначається рядом притаманних їм характерних рис. Структуру інструкцій складають сегменти, кожен з яких зосереджує у собі чітко визначену німецьким законодавством інформацію. Серед прийомів стилістичного синтаксису, застосованих у німецькомовних інструкціях, варто згадати перелічення, номіналізацію та еліпсиси. Незважаючи на твердження багатьох науковців про те, що текстам наукового стилю не властиве порушення рамкової конструкції речень, німецькі інструкції доводять протилежне. Особливістю німецьких медичних інструкцій є їх направленість на пацієнтів, що досягається вживанням особового займенника Sie, особливою структурою інструкцій, численними уточненнями, експлікаціями, пояснювальними фразами тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Burdaeva T. Stilistische Merkmale der Expressivität des Fachtextes im interkulturellen Mediendiskurs am Beispiel der Satzgefüge [Електронний ресурс] / Tatiana Burdaeva // TRANS: Internet-Zeitschrift für Kulturwissenschaften. – Nr. 18 – 2011. – Режим доступу: <http://www.inst.at/trans/18Nr/II-14/burdaeva18.htm>
2. Niederhaus C. Fachsprachlichkeit in Lehrbüchern: Korpuslinguistische Analysen von Fachtexten der beruflichen Bildung / Contanze Niederhaus. - Münster: Waxmann, 2011. – 154 S.
3. Брандес М. П. Стилистика текста. Теоретический курс: Учебник / М. П. Брандес. – 3-е изд., перераб. и доп. – М: Прогресс-Традиция; ИНФРА-М, 2004. – 416 с.

4. Брандес М. П., Провоторов В. И. Предпереводческий анализ текста (для институтов и факультетов иностранных языков): Учеб. пособие / М. П. Брандес, В. И. Провоторов. – 3-е изд., стереотип. – М.: НВИ-ТЕЗАУРУС, 2001. – 224 с.
5. Бурова О. Б. Фармацевтический дискурс как лингвокультурный код. Монография / О. Б. Бурова. – Пятигорск: Пятигорская ГФА, 2008. – 286 с.
6. Макеев К. С. Жанрові особливості українського перекладу німецьких фармацевтичних текстів: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец.10.02.16 «Перекладознавство» / Макеев Костянтин Сергійович; Київ. нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – К., 2010. – 19 с.
7. Туришева О. О. Порушення рамкової конструкції в сучасній німецькій мові: функціональний аспект, нормативний статус: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / Туришева Оксана Олегівна; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – О., 2012. – 20 с.